

KÖZÖS ÜGYÜNK AZ ÁLLATVÉDELEM ALAPÍTVÁNY

DR. TÓTH SZABINA LL.M.

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

LEKTOR:
Dr. Katora Noémi

OLVASÓSZERKESZTŐ:
Dr. Turkovicsné Dr. Koncz Ibolya

DR. TÓTH SZABINA LL.M.

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

Dr. Tóth Szabina LL.M.

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

ISBN 978-615-6813-28-2

Lektorálta: Dr. Kótora Noémi

Olvasószerkesztő: Dr. Turkovicsné Dr. Koncz Ibolya Katalin

Kiadja: Közös ügyünk az állatvédelem Alapítvány

Fotó: freepik.com

A kézirat zárásának időpontja: 2024.

TARTALOM

1. BEVEZETÉS	6
2. SZAKIRODALMI - JOGI HÁTTÉR	7
3. ÉLETBŐL VETT PÉLDÁK/ANONIMIZÁLT ESETEK	8
3.1. Általános tudnivalók	8
3.2. Életből vett példák állatcsoportokra bontva	10
3.2.1. Kutyák és macskák	10
3.2.2. Lovak és gazdasági haszonállatok	11
3.2.3. Egzotikus állatok és vadállatok	11
4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	21
1. Melléklet: Nemzeti parkok, természetvédelmi mentőközpontok, állatvédelmi civil szervezetek részleges listája	22

1. BEVEZETÉS

Ebben a fejezetben arról lesz szó mit tehet valaki, ha bajba jutott állattal találkozik a kertjében, az utcán vagy éppen a szomszédban. Szerencsére általánosságban elmondható, hogy az utóbbi években az emberek sokkal érzékenyebbek lettek az „állati” szenvedés iránt, hamarabb és gyakrabban veszik észre, ha baj van, és sokkal nagyobb arányban kérnek segítséget, mint régebben. A témát mindenképpen érdemes két nagyobb részre bontani aszerint, hogy a bajba jutott állat társállat és haszonállat vagy vadon élő állat, mert teljesen mások a mentési szempontok, más dolgokat kell figyelembe venni. Állatorvosi szemmel nézve is alapvető különbségek vannak a két állatcsoport között. Amíg régebben inkább a társállatok élete és sorsa volt a középpontban, manapság szerencsére a természetben élő vadállatok is egyre nagyobb figyelmet kapnak az emberektől. Kertészkedés, kirándulás vagy éppen kutyasétáltatás közben sokkal nyitottabb szemmel járnak, baj esetén pedig nagyobb arányban kérnek segítséget, mint régen. Ennek hátterében többek között az is állhat, hogy sokkal több lehetőségük van informálódni, segítséget kérni, emellett pedig egyre több irányból hallják, látják és olvassák, hogy segíteni „menő”, a bajba jutott védtelen állatok számítanak rájuk. Felgyorsult világunkban pillanatok alatt kaphatnak tanácsot, segítséget, bár ami előny, az egyúttal hátrány is lehet, hiszen az információ áradatból nem mindig egyszerű kiszűrni melyik a releváns, hiteles forrásból származó. Sajnos a túlzott segíteni akarással rengeteget lehet ártani a vadon élő állatok mentése során, ugyanis sok esetben nincs szükség emberi beavatkozásra. Más esetekben viszont elbagatellizálják a problémát, és egy szemmel láthatóan segítségre szoruló beteg, szenvedő állatot magára hagynak.

„Olykor elmegyünk egy-egy sebesült, legyengült állat mellett, sajnálkozva nézünk könyörgő, beteg szemébe. Lehet, ha tudnánk, hogy velünk együtt utolsó esélye is köddé válik segítenénk rajta.”¹ – írta Carol Bigley, és mennyire igaz van. Az emberek számtalan esetben teljes közönnyel reagálnak a szenvedésre, elsétálnak a segítséget kérni nem tudó, védtelen és kiszolgáltatott állatok mellett, sokszor talán fel sem ismerik a helyzetet, máskor pedig csak nem éri el az „ingerküszöbüket”.

Az állatvédelemben eltöltött sok éves tapasztalatom azt mutatja, hogy a mentéssel foglalkozó civil szervezetek legnagyobb része kutya és macska mentésre specializálódott. Ez valahol érthető is, hiszen ők állnak a legközelebb az átlagember szívéhez, ők élnek több ezer éve az ember mellett és velük kapcsolatban rendelkezünk a legtöbb információval. Azonban, amikor állatmentésről beszélünk, nem szabad megfeledkezni az egzotikus fajokról, a vadon élő állatokról, a gazdasági haszonállatokról, a lovakról vagy éppen az állatkerti és cirkuszi állatokról sem. Az állatmentésen, állatvédelmen belül a vadon élő állatok mentése egy igen speciális szakterület, amely alapos szakmai felkészültséget kíván. Sok esetben még maga a bajba került állat „begyűjtése” sem annyira egyszerű, bár ez igaz lehet akár egy agresszívabban viselkedő eb esetében is. A későbbi részekben állatcsoportokra bontva foglalkozunk a befogás módjával, felhívjuk a figyelmet a lehetséges veszélyekre és pontokba szedjük a tudnivalókat.

Egy ideális világban a nemzeti parkok természetvédelmi őrei, az állatkertek természetvédelmi mentőközpontjának szakemberei és a vadmentéssel foglalkozó civil szervezetek munkatársai minden bejelentés alkalmával ki tudnának menni a helyszínre, ahol a körülmények teljeskörű figyelembevételével el tudnák dönteni mentésre szoruló-e az adott egyed, amennyiben pedig igen, úgy a befogást és a szállítást is ők végeznék. Erre azonban napjainkban hazánkban sajnos nincs mód és lehetőség.

Egy vélhetően bajba jutott állat esetében a segítségnyújtásnak meghatározott lépései vannak, a sorrend betartása is nagyon fontos, akár az adott egyed élete is múlhat rajta. Ebben az összefoglalóban igyekszünk kitérni a legfontosabb tudnivalókra, a helyes eljárásrendre, hogy a segítségnyújtás a lehető leggyorsabban történhessen.

2. SZAKIRODALMI - JOGI HÁTTÉR

Az állatok védelme, segítése és mentése során sok esetben irányadó számunkra az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény, amely kimondja, hogy a jó gazda gondosságával tartott állat tartási, takarmányozási és egészségügyi szükségletei ki vannak elégítve.² Bár sok esetben a bajba jutott vagy sérült állat nem emberi mulasztás áldozata, mégis fontos hangsúlyoznunk, hogy sokszor állatkínzást elszenvedett élőlénynek kell segítséget nyújtunk. Állatkínzásnak számít az állat szükségtelen, fájdalmat okozó bántalmazása, vagy olyan hatást eredményező beavatkozás, amely tartós félelmet vagy egészségkárosodást okoz. Nem is olyan régen, egészen pontosan 2021. év végén fogadták el a kóbor állatok befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól szóló 785/2021. (XII. 27.) kormányrendeletet, amely pontosan definiálja a kóbor állat fogalmát és a velük kapcsolatos teendőket.³ Ez a jogszabály nem terjed ki az lovakra, a gazdasági haszonállatokra és az egzotikus állatokra, csak a háziállatokra és macska egyedekre. A rendelet többek között az ebrendészeti tevékenységet írja le részletesen, de természetesen nem az ebrendész az egyetlen, aki jogosult kóbor állat befogására, csak ő az, akinek ez jogszabályban előírt kötelezettsége.

Az elveszett lovakkal, gazdasági haszonállatokkal és egzotikus állatokkal kapcsolatban jelenleg nincs érvényben ilyen jellegű szabályozás, azonban a drasztikusan emelkedő esetszám miatt elképzelhető, hogy erre a későbbiekben szükség lehet. Fontos hangsúlyozni, hogy feltételezések szerint ezeknél az állatfajknál sokkal gyakoribbak a véletlen elvesztések és szökések, a szándékos állatelhagyás ritkább, bár sajnos előfordul, és az egzotikus állattartás népszerűségének növekedésével egyenes arányban ez is emelkedni fog.

E jegyzet írásakor nincs tudomásunk olyan magyar nyelvű szakmai anyagról, amely teljeskörűen összefoglalná a hazai vadon élő kételtű, hüllő, madár és emlős fajok mentésével kapcsolatos tudnivalókat. A világhálón fellelhető sok ezzel kapcsolatos rövid írás, azonban ezeknek a szakmai hitelességét senki nem ellenőrizte. A közösségi média figyelemfelkeltő posztjai egy-egy kiemelt témában (pl. ne szedjük össze az erdőben kirándulás közben elárvultnak hitt őzgidát) sokat segítenek, és irányt mutatnak, ez azonban nem elegendő ahhoz, hogy a vadmentés megfelelő minőségben, hozzáértéssel történjen.

A könnyebb eligazodás és átláthatóság érdekében összegyűjtöttük a vadállatokra vonatkozó hazai jogi szabályozásokat. Az 1996. évi LV. törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szól, amelynek első mondatai között az alábbi szerepel: a vad az állam tulajdonában van.⁴

Mit is jelent ez a mondat a gyakorlatban? Egy-egy mentés során gyakran találkozni azzal a téves információval, amely szerint egy sérült, elárvult, bajba jutott vadászható vad faj egyedének a sorsa a helyileg illetékes vadásztársaság kezében van, pedig ez nem igaz, ilyenről ebben a törvényben nem olvashatunk. Tehát vadászható vad faj egyedének mentése esetében – akár csak a védett, fokozottan védett, illetve nem védett egyedeknél – a sérült állat a földről felemelhető, biztonságba helyezhető, orvosi ellátásban részesíthető és további kezelésre, rehabilitációra átadható erre a célra specializálódott, engedéllyel rendelkező, hivatalosan bejegyzett mentőszervezetnek.

A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény értelmében védett és fokozottan védett állatfaj egyedeit csak olyan intézmények, szervezetek, illetve magánszemélyek menthetik, akik erre külön engedélyt kaptak a természetvédelmi hatóságtól.⁵ Sajnos ez a gyakorlatban közel sincs így, jelenleg Magyarországon „mindenki ment mindent” elv működik, vadállatokhoz szakmailag egyáltalán nem értő civil szervezetek, és sajnos magánszemélyek is, akik kifejezett kérés ellenére sem hajlandóak átadni a védett vagy akár fokozottan védett állatokat a jogosult szervezeteknek, tevékenykednek. Ez a jelenség elképesztő károkat okoz a vadvilágban, mert az önjelölt vadmentő az esetek többségében nincs tisztában a faj speciális igényeivel, nem tudja megfelelően gyógykezeltetni vagy épp felnevelni az érintett egyedet, a repatriációra való felkészítésben sem jártas, így a mentett állatot a legnagyobb igyekezet és jószándék ellenére is gyakorlatilag halálra ítéli.

1 Bigley C (2004) Megható kutyatörténetek Novella Kiadó Budapest 62.

2 1998. évi XXVIII. törvény – az állatok védelméről és kíméletéről

3 785/2021. (XII. 27.) Korm. rend. – a kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól

4 1996. évi LV. törvény – a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról

5 1996. évi LIII. törvény – a természet védelméről

3. ÉLETBŐL VETT PÉLDÁK/ANONIMIZÁLT ESETEK

3.1 Általános tudnivalók

A mentéssel és segítségnyújtással kapcsolatos információkat állatcsoportokra bontva fogjuk részletezni ebben a fejezetben, hiszen teljesen másképp kell egy kutyával, egy tengerimalaccal vagy éppen egy mocsári teknőssel bánni, más szempontok szerint tudunk nekik segíteni.

Pontokba szedve alább olvasható egy vadon élő állat mentésének hat lépése, azt azonban fontos hangsúlyoznunk, hogy minden eset egyedi, így lehetnek eltérések és szükség lehet egyedi elbírálásra.

Vadon élő állatok mentésének lépései:

1. közvetlen életveszély elhárítása saját testi épségünk megóvása mellett (pl. forgalmasabb út közepén fekvő állatot azonnal biztonságba kell helyezni)
2. fénykép/videófelvétel készítése az állatról (faj és életkor beazonosítása)
3. megtalálási körülmények feltérképezése
4. állat biztonságba helyezése vagy folyamatos szemmel tartása
5. vadmentő szervezet, területileg illetékes nemzeti park vagy állatkertek természetvédelmi mentőközpontjainak értesítése telefonon, konzultáció szakemberrel
6. szakember utasításainak végrehajtása

Egzotikus állatok mentésének lépései:

1. közvetlen életveszély elhárítása saját testi épségünk megóvása mellett (pl. forgalmasabb út közepén fekvő állatot azonnal biztonságba kell helyezni)
2. fénykép/videófelvétel készítése az állatról (faj és életkor beazonosítása)
3. állat biztonságba helyezése vagy folyamatos szemmel tartása
4. egzotikus állatok mentésével foglalkozó szervezet értesítése telefonon, konzultáció szakemberrel
5. szakember utasításainak végrehajtása

Kutya és macska mentésének lépései:

1. közvetlen életveszély elhárítása saját testi épségünk megóvása mellett (pl. forgalmasabb út közepén fekvő állatot azonnal biztonságba kell helyezni)
2. állat biztonságba helyezése vagy folyamatos szemmel tartása
3. kutya- ill. macskamentéssel foglalkozó civil szervezet vagy ebrendészeti telep értesítése telefonon, konzultáció szakemberrel
4. szakember utasításainak végrehajtása
5. amennyiben chipolvasó rendelkezésre áll, chip keresés, leolvasás

Lovak és gazdasági haszonállatok mentésének lépései:

1. közvetlen életveszély elhárítása saját testi épségünk megóvása mellett (pl. forgalmasabb út közepén fekvő állatot azonnal biztonságba kell helyezni)
2. állat biztonságba helyezése vagy folyamatos szemmel tartása
3. lovak ill. gazdasági haszonállatok mentésével foglalkozó civil szervezet értesítése telefonon, konzultáció szakemberrel
4. egyedi azonosítást szolgáló tetoválás, krotália számának leolvasása
5. szakember utasításainak végrehajtása

Az állatmentéshez használt legfontosabb eszközök: póráz, nyakörv, befogóbot, mikrochip olvasó, kesztyű, kartondoboz, kisállat szállító boks, törölköző/rongy/takaró (1-6. ábra).

1. ábra: befogóbot

2. ábra: mikrochip olvasó

3. ábra: műbőr kesztyű

4. ábra: harapásbiztos kesztyű

5. ábra: kartondoboz

6. ábra: kisállat szállító

3.2 Életből vett példák állatcsoportokra bontva

Ebben a részben egy rövidebb fajismertetést követően a teljesség igénye nélkül sorra vesszük az egyes állatcsoportok mentésének elméleti és gyakorlati lépéseit.

3.2.1. Kutyák és macskák

A két leggyakrabban tartott háziállatunk a kutya és a macska. Mindkét faj sokszor kerül bajba és indokoltá válik a mentésük. Az elkóborolt vagy kidobott kutyák forgalmas utakon szaladgálva sajnos előbb-utóbb könnyen lesznek gázolás áldozatai. Ezt megelőzendő egyedül járkáló kutyát mindenképp be kell fogni, amennyiben ez megoldható. A féltősebb, bizalmatlanabb egyedek esetében próbálkozhatunk jutalomfalattal, türelemmel sokszor ők is jobb belátásra bírhatók. Kutyák befogásához mindig jó, ha tartunk a kocsiban nyakörvet, pórázt, jutalomfalatot és egy nagyobb takarót. Ebek biztonságos és jogszabályban megengedett szállítása speciális biztonsági öv vagy kutyaszállító box használatával lehetséges. A talált és befogott ebnél minél hamarabb chip-et érdemes olvasni vagy olvastatni, hogy felkutatható legyen a tulajdonos. Amennyiben sérült kutya befogása történik, minél előbb fel kell vele keresni egy állatorvosi rendelőt, azonban fontos tudni, hogy az állat gyógykezelési költségeit valakinek vállalnia kell, ami nem az állatorvos feladata. Így a segítségkérés előtt érdemes ezt alaposan átgondolni. Egy sérült, fájdalmakkal küzdő állat könnyen léphet fel támadóan a neki segíteni szándékozó emberrel szemben, ezt mindig vegyük figyelembe!

Sajnos nem egyszer találkozhatunk az utcákon úgynevezett „önsétáltató” kutyákkal, akiket gazdáik mindennap kiengednek a kertből az utcára, vagy éppen nem szökésbiztos a kerítés, és így tud elszökni az eb. Ezek a tulajdonosok fittyet hányva a jogszabályban előírt kötelezettségeikre – amely szerint az ebet portán belül kell tartani, közterületen pedig csak póráz használatával sétáltatható – még fel is háborodnak, amikor valaki segítő szándékkal összeszedi a kutyájukat és beviszi például egy állatorvosi rendelőbe chip olvasásra.

Bajba jutott kutyát nem csak az utcán kóborolva láthatunk. Sajnos még napjainkban is sok helyen megfigyelhető, hogy az emberek nem tartják megfelelően állataikat, az állattartás módja a felelős állattartás kritériumainak nem felel meg (az „öt állati szabadságjog” egy vagy több pontja sérül). Ilyen eset az, amikor magánterületen a tűző napon látunk kutyákat kikötve víz nélkül, vagy amikor kis kennelebe bezárva a saját ürülékében alszik az állat.

Szintén előfordulhat, hogy közterületen állatbántalmazás szemtanúi vagyunk. Ilyenkor, ha az saját épségünk kockáztatása nélkül megoldható, a bántalmazó felé jelezni kell, hogy viselkedése nem megfelelő. De semmiképpen se hagyjuk magára szegény kutyát, vagy bármilyen más állatot, a bántalmazójával! Ha a szituációt nem tudjuk megoldani szép szóval, hívjunk segítséget!

Nyári napokon a gépjárművekbe felhúzott ablakok mellett bezárt kutyák (vagy egyéb állatok) néhány percen belül hőtorlódásban és következményes hőgutában elhullhatnak, így ilyen esetet látva a tulajdonos gyors felkutatása javasolt, sikertelenség esetén pedig minél hamarabb be kell törni az üveget és ki kell onnan szabadítani a szenvedő állatot.

Kétségkívül a városok közelében utakon látott gázolt állatok közül a macska a leggyakoribb áldozat. Vannak közöttük kóborló példányok és akadnak olyanok is, akik „kijáró” macskák, és a kertet elhagyva bókászhatnak a környéken. Az esetek túlnyomó részében élettel összeegyeztethetetlen sérüléseket szenvednek az ilyen balesetek alkalmával. Amennyiben mégis túlélnek a balesetet, azonnali orvosi ellátásra van szükség, ám itt fontos megemlíteni, hogy általában elég komolyak a sérüléseik (medence-, végtag-, gerinc- és koponyatörések), és szintén probléma, hogy ki vállalja az anyagi terheket. Így a biztonságba helyezést és állapot stabilizálást követően minél hamarabb érdemes felkeresni egy macskák mentésével foglalkozó szervezetet.

A kijáró macskákra sajnos a mérgek is veszélyt jelentenek. Amikor mérgezés tüneteit látjuk egy macskán, általában már menthetetlenek, erről az állatorvos tud véleményét mondani kivizsgálást követően.

Kutyák és macskák mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- összeszedéskor figyelni kell az állat viselkedését
- kutyák szállítódobozban, vagy speciális biztonsági övvel rögzítve utazhatnak
- macskákat macska szállítódobozban lehet biztonságosan utaztatni (rossz általános állapotú macskák könnyen a boxba tehetők, a jobb általános állapotúaknál azonban tiltakozásra fel kell készülni)
- a hordozót ronggyal, lepedővel, törölközővel érdemes kibélelni, és kívülről letakarni a nyugodtabb szállítás érdekében
- tudatánál lévő állatot vízzel meg lehet kínálni
- a kutyák és macskák mentésével foglalkozó szervezetek listája nagyon hosszú, így ez nincs kigyűjtve külön táblázatba a mellékletben

3.2.2 Lovak és gazdasági haszonállatok

Sajnálatos módon a lovak és gazdasági haszonállatok mentése még napjainkban is az állatvédelem méltatlanul elhanyagolt része. Pedig ezek az élőlények is ugyanúgy éreznek és szenvednek, nekik is jár a megfelelő bánásmód és joguk van a fájdalommentes, fajra fajtára élettanilag jellemző élethez. Sőt, mivel az embert „szolgálják”, véleményem szerint még nagyobb becsben illene tartani őket. Az utóbbi néhány évben valamelyest sikerül a figyelmet rájuk is fordítani, reméljük ez a tendencia tovább erősödik a jövőben.

A lovakat és gazdasági haszonállatokat leggyakrabban a rossz tartási körülmények miatt szükséges menteni. Sokszor nem hívnak hozzájuk állatorvost, hanem hagyják őket fájdalmakkal élni, illetve a tartási, higiéniai körülményekkel is sokszor gond van. Előfordul olyan is, hogy a menthetetlen, gyógyíthatatlan betegében szenvedő állatoknak sem adják meg a végtisztességet, mert az is pénzbe kerül. Számtalan esetben az is megfigyelhető, hogy tovább dolgoztatják azt az állatot, amely erre szemmel láthatóan nem alkalmas betegség, kor vagy egyéb probléma miatt, ám még „kizsarolják” belőle az utolsó energiáit.

A fentebb említetteken kívül ritkán el is veszhetnek ezek az állatok, például szabadban legeltetés alkalmával, vagy háztáji tartás során a nyitva felejtett karám kapun át is távozhatnak. Amennyiben nem bókászta el nagyon messzire akár maguktól is hazatalálhatnak, de emberi segítségre is szükség lehet.

Lovak és gazdasági haszonállatok mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- az állat mérete miatt sok esetben a szállítás nem oldható meg (kivéve pl. baromfi)
- ezek az állatok nem szoktak agresszíven fellépni az emberrel szemben, azonban az idegenek jelenléte sokszor szokatlan és zavaró lehet számukra
- az eredeti tulajdonos felkutatása még inkább prioritás, mint kutya és macska esetében, mert nagyon kevés szervezet foglalkozik aktívan ezeknek az állatoknak a mentésével
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert lovak és gazdasági haszonállatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

3.2.3 Egzotikus állatok és vadállatok

3.2.3.1 Kétéltűek és hüllők

Hazánkban az összes kétéltű és hüllő faj védett. Magyarországon egyébként nincsenek halálos méreggel rendelkező kétéltűek, illetve hüllők.

Ugyan van egy, a mérgekigó csoportjába tartozó rákosi vipera fajunk, ám ez egy kistermetű, félték, rejtőzködő életmódot folytató viperaféle, amelynél halálos harapásról nem tudunk, így marása ellen szérumot sem készítenek. Fokozottan veszélyeztetett faj, természetvédelmi értéke 1.000.000 Ft. A Rákosi Vipera Védelmi Program egy rendkívül jó kezdeményezés, amely európai uniós pályázati pénzből valósul meg, és amely a faj fontosságát mutatja. Ennek ellenére sokszor még ezek a fokozottan védett kígyók is az emberi tudatlanság, nemtörődömség és kegyetlenség áldozataivá válnak.

A kétéltűek közül farkas kétéltűekkel (foltos szalamandra, götte fajok) inkább csak erdei környezetben találkozhatunk, kirándulás alkalmával lehet sérült egyedre bukkanni, mentésük ritka esetben indokolt, bár előfordulhat. Hozzánk került már be kerékpárral elgázolt szalamandra, amely sajnos gerincsérülést szenvedett. A kirándulók gyakran visznek magukkal kutyákat erdei sétáikra, és – még ha be is tartják a jogszabályban előírt pórázon történő sétáltatást – egy pillanat alatt megtörténhet a baj és megfoghatja az eb a gyanútlan kétéltűt. Farkatlan kétéltűekkel (béka fajok) kertekben, parkokban, tópartokon is összetalálkozhatunk. Különösen párzási időszakban nagy számban vonulnak át forgalmas utakon, hogy megfelelő szaporodási helyet találjanak maguknak. Ilyenkor sajnos tömegesen esnek a gépjárművek áldozatául, amely „találkozást” az esetek 99%-ban nem élnek túl. Amennyiben mégis, úgy mentésre, el látásra szorulnak.

Hüllők közül a gyíkokra a legnagyobb veszélyt sajnos a házimacsák jelentik. Gyakran ejtik zsákmányul őket, ám nem minden esetben okoznak nekik azonnali halálos sérülést, előfordulhat olyan, hogy szerencsétlen gyík el tud menekülni, ám a farka elvesztésén kívül más sérülést is elszenved. Ilyen esetben mentése indokolt és szükséges is. A tapasztalat sajnos azt mutatja, hogy nagyon ritkán sikerül az életmentés, törékeny testalkatuk miatt a macskák által okozott harapások általában végzetes kimenetelűek.

Az elkóborolt, utcán vagy másik kertben talált állatfajok között egyre gyakoribbak a kaméleonok, szakállás agámák, esetleg leguánok. Rájuk inkább a nyári időszakban lehet számítani, amikor a tulajdonos kiteszi őket egy kicsit a kertbe „napozni”. Komótosan sétálgatnak a földön vagy másznak az ágakon, ám egy pillanatra sem lehet őket szem elől téveszteni, mert már meg is történt a baj. Fontos megjegyezni, hogy valamiért ezekre az állatokra nagyon-nagyon az érdeklődés a közösségi média csoportokban. Mindenki ideiglenes befogadó szeretne lenni, hogy aztán soha többé ne adja vissza az állatot az eredeti gazdájának. Így ezt óvatosan kell kezelni, amennyiben nem kutatható fel biztonsággal az eredeti tulajdonos, javasolt inkább egzotikus állatokkal foglalkozó szervezetnek az átadás.

A fejezet elején néhány szóban már említést tettünk a rákosi viperáról, azonban ne feledkezzünk meg sikló fajainkról sem. Ezek az állatok teljesen ártalmatlanok, nincsenek méregfogaik, és – bár harapásuk kellemetlen lehet – méretükből adódóan nem tudnak komolyabb sérülést okozni az embereknek. Mentésükre ritkábban kerül sor, azonban ők is lehetnek ragadozó támadás, szándékos vagy véletlen emberi bántalmazás, gázolás áldozatai. Az erdei sikló sok esetben hangos sziszegéssel próbálja meg elriasztani az ellenséget, ez azonban csak ijesztgetés, valójában nem tudnak kárt tenni az emberben. A siklókkal kapcsolatos megkeresések jelentős részében a leírás szerint a kertben egy „hatalmas kígyó” van, így ilyen esetekben minden eshetőségre érdemes felkészülni és szinte biztos, hogy a helyszínen csak egy sikló vár minket.

Ahogy egyre nagyobb divat egzotikus hüllőket tartani otthon, a „szökött” kígyók esetszáma is megnőtt. Ezek általában teljesen ártalmatlan boák vagy éppen pitonok. Ám amellett, hogy semmi keresnivalójuk közterületen, zsákmányt sem igazán találnak maguknak, és az itteni éghajlat sem kedvez nekik. Ezeknek az állatoknak a mihamarabbi begyűjtése életmentő lehet számukra, amelyet mindenképpen bízunk szakemberre különösen akkor, ha nem vagyunk biztosak a fajhatározásunkban!

Magyarország egyetlen őshonos teknős faja a vízi életmódot folytató mocsári teknős. Amellett, hogy az élettére ennek a fajnak is folyamatosan csökken, szaporodási időszakban sajnos itt is gyakoriak a gázolások, páncél sérülések, törések. Egy teknős a masszív hát- és haspáncél védelemnek köszönhetően sokkal gyakrabban élhet túl egy gépjárművel történő találkozást, állatorvosi ellátásra azonban feltétlenül szükségük van. Még hozzá mihamarabb!

Sajnos egyre gyakrabban találkozhatunk természetes vizeinkben az invazív fajnak számító vörös- és sárgafülű ékszer-teknőssel, aligátor teknőssel, királyteknőssel. Ezek az állatok az emberi felelőtlenség miatt kerülnek ki a természetbe, ahol – kiszorítva a mocsári teknőst természetes élőhelyéről – rettenetesen nagy károkat okoznak az őshonos növény- és állatvilágban.

Elkóborolt szárazföldi teknősökkel (elsősorban görög teknősök) is egyre gyakrabban lehet találkozni, ők általában kerti kifutókból szöknek meg. Az európai szárazföldi teknősök CITES köteles fajok, és amikor eléri a haspáncél hossza

a 10 cm, kötelező transzponder beültetése egyedi azonosítás céljából. Ez a tulajdonos felkutatását és a hazajutást is segíteni, így chip keresésről ne feledkezzünk meg!

Kétéltűek és hüllők mentésével kapcsolatos tudnivalók:

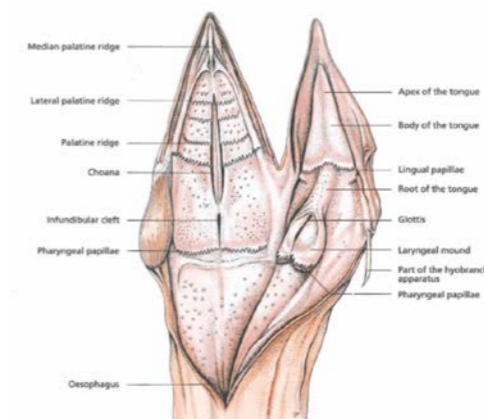
- szökésbiztos kartondoboz, műanyag doboz használata javasolt, de a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülkövel vagy puha ronggyal, törölközővel
- a szállításhoz vízre a vízi fajok esetében sincs szükség
- kétéltűek esetében javasolt a gumikesztyű (ennek hiányában rongy) használata
- siklók, kígyók marásának kivédése céljából ebben az esetben is kesztyű és/vagy rongy, törölköző használata javasolt
- mocsári teknősöket kétoldalt a has- és hátpáncél találkozásánál érdemes megfogni a test hátsó harmadában
- gyíkok rögzítésekor figyeljünk arra, hogy a farkukat lehetőség szerint ne veszítsék el
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

3.2.3.2 Madarak

Általánosságban elmondható, hogy a nagy egyedszámnak és hazánk fajgazdagságának köszönhetően a vadmentést legnagyobb arányban a madarak mentése teszi ki. Ennek másik fontos oka egyébként az, hogy – a kétéltűekkel, hüllőkkel és emlősökkel ellentétben – a madarak közül sok faj városi környezetben él, nem pedig erdőlakó, így könnyebben és gyakrabban találkozhatnak vele az emberek mindennapi életük során. Természetesen a madaraknál is igaz az, hogy sajnos egyre inkább kiszorultak az élőhelyeikről, illetve zsugorodnak a számukra megfelelő életterek, így kénytelenek közelebb jönni a településekhez, ezáltal az emberekkel is többet találkoznak. A madarak megosztják az embereket, vannak népszerű, kevésbé népszerű és közutálatnak örvendő fajaik.

A madarakat fajgazdaságuk miatt nehéz határozni, persze vannak gyakoribb, közismertebb fajok, mint például a galambok, gerlék, varjak, verebek, azonban a különlegesebb fajok sok esetben még a vadmentéssel foglalkozó szakembereknek is feladhatják a leckét. Ezért a madármentés egyik legfontosabb pontja a faj biztos meghatározása, hiszen ettől függ, hogy mit kaphat enni és hogyan kell elhelyezni.

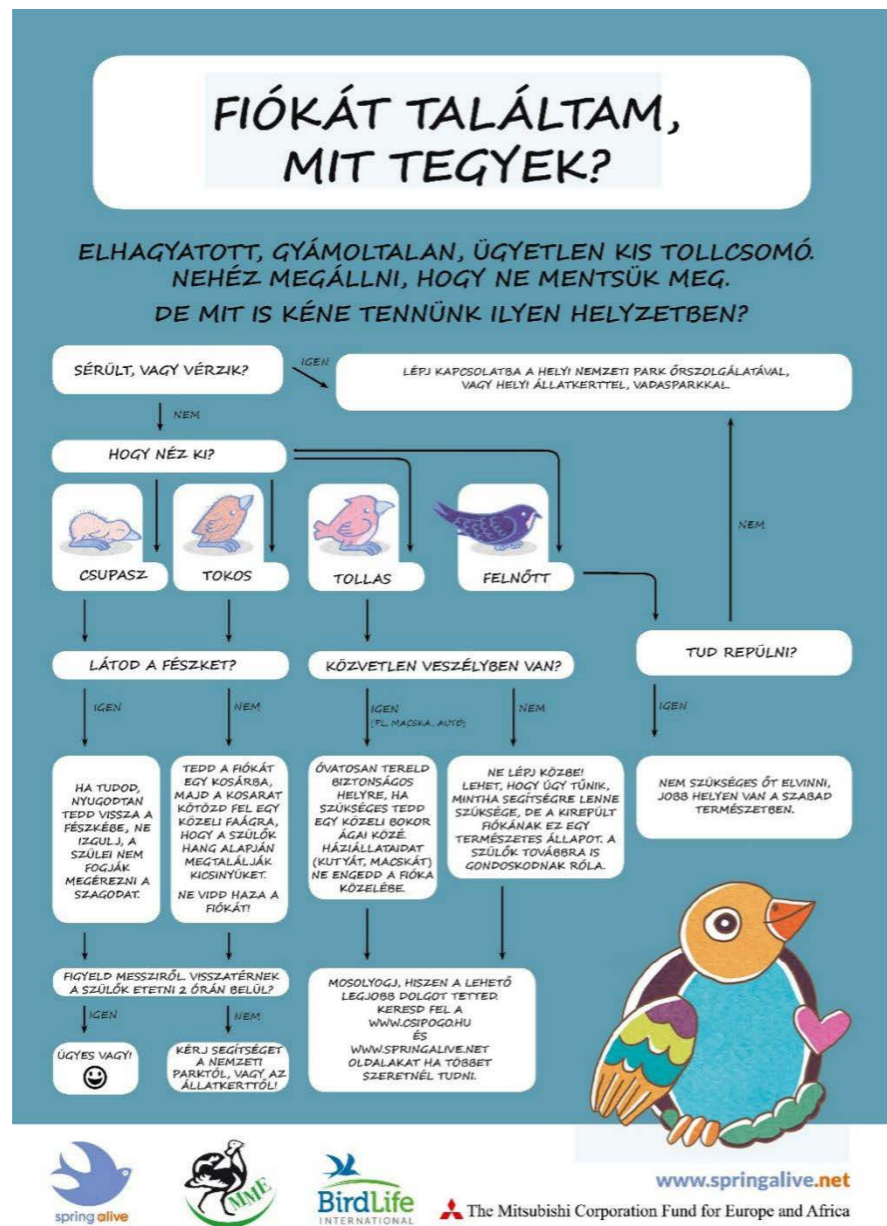
Rengeteg vita folyik a madármentők között az itatás szükségességéről, illetve káros voltáról. Ezzel kapcsolatban azt érdemes tudni, hogy a madarak garat és gége anatómiája többek között abban különbözik az emlősökétől, hogy hiányzik a gégefedő, amely nyeléskor megakadályozza a falat vagy folyadék légutakba kerülését (7. ábra). Ennek köszönhetően a madár csőrébe fecskendezett víz nagyon könnyen a légcsőbe, onnan pedig a tüdőbe juthat, ezzel egy aspirációs tüdőgyulladást, majd pedig az állat halálát okozva. Emiatt a madarak itatása TILOS, bízunk szakemberre a megfelelő folyadékpótlást!

7. ábra: Madár garat és gége anatómia

Fiókanevelési időszakban (tavasztól-nyár végéig) fontos szem előtt tartani az alábbiakat:

- egy madárfiókát a saját szülei mindig jobban nevelnek fel, mint az emberek
- a madár nem tudja „csörbe venni” a fiókát, mint egy emlős a kölykét (ilyet gyakran láthatunk pl. macskák esetében), így arra semmi esély nincsen, hogy a fészekből kiesett fiókát a szülő visszateszi oda
- fészkek folyamatos, visszatérő zavarása fészkelhagyáshoz vezethet
- magára hagyni egy fészekhagyó, de még röpképtelen fiókát csak és kizárólag akkor szabad, ha a terület – a lehetőségekhez képest – ragadozó mentes

8. ábra: Fiókát találtam, mit tegyek? – MME ismeretterjesztő plakát

A faj pontos beazonosítására azért is van szükség, mert vannak fészekhagyó madarak, amelyek még röpképtelen állapotban ugrálnak ki a fészekből, azonban a földön a szülők tovább etetik őket, így mentésük indokolatlan. Erre jó példa a feketerigó, de bizonyos bagoly fajok is kiugrálnak még félig röpképtelen tollazattal a fészekből. Az ő esetükben annyi a teendő, hogy érdemes egy magasabb faágra helyezni őket, ahonnan tudják hívni a szüleiket. Fontos említést tenni a nyáron egyre gyakrabban előforduló extrém időjárási körülményekről. A kiugróan magas nappali

hőmérséklet és a szárazság a fecskék vagy a rozsdafarkúak fiókáit sajnos arra készíti, hogy kiugráljanak a fészekből. Ezeknek a fajoknak a fiókái például a körülmények mérlegelését követően mentésre szorulnak, hiszen a földön életképtelenek, nem tudnak úgy elugrani, mint egy rigó fióka, a visszahelyezésnek pedig azért nincs értelme, mert a hőség és a fészkek felmelegedése miatt újból el fogják hagyni azt.

A fiókanevelés nem egyszerű feladat, könnyen lehet hibázni benne, amely nem feltétlenül kerül azonnal az állat életébe, ám könnyedén megnyomoríthatjuk őket egy életre. A megfelelő táplálék összeállítása mellett fontos a vitamin és ásványianyag bevitelre figyelni, ráadásul a madárfiókák anyagcseréje rendkívül gyors, így napközben óránként kell etetni őket.

A madármentés során az is gyakran problémát okoz, hogy egy laikus nehezen vagy egyáltalán nem tudja megállapítani, sérült-e a madár. A fajhatározásban még tud segítséget kérni közösségi média felületeken, ám a nem egyértelmű sérülések sokszor rejtve maradnak. Jó példa erre a vállízület alkotó hollócsőr-csont törése, amely traumának a diagnosztizálása sok esetben még az állatorvosokat is kihívások elé állítja. A madár felépülése és későbbi röpképessége szempontjából nagyon fontos a mihamarabbi diagnózis és a megfelelő gyógykezelés.

Sérült madarat elsősorban olyan mentőhelyre érdemes eljuttatni, ahol megoldott az azonnali állatorvosi ellátás. Mivel a madarak lábai és szárnyai könnyen törnek, így gyakoriak az ilyen jellegű sérülések. Egy, csak kutya-macska ellátást biztosító állatorvosi rendelőbe ilyen traumákkal nincs értelme bevinni a madarat, mert a megfelelő rögzítő kötés felhelyezése és a sokkalanítás szakszerű lépései nem történnek meg. Viszont az idő egy nagyon fontos faktor ezeknek az állatoknak az esetében, különösen a későbbi röpképesség és szabadon engedés szempontjából.

Korábban már szó esett arról mennyire fontos a megtalálási hely alapos feltérképezése, és az információk átadása a vadmentéssel foglalkozó szakembernek. Erre jó példa az áramütést szenvedett madarak villanyoszloptól nem meszre történő fellelése, amely fontos támpont a vadmentő és a madarakat ellátó állatorvos számára is.

Sajnos a madarak sokszor repülnek üvegfelületeknek, amelynek következtében agyrázkódást szenvednek. Szerencsésebb esetben néhány óra pihentetést követően regenerálódnak annyira, hogy elengedhetőek. A kevésbé szerencsés példányok sajnos akár szörnyet is halhatnak, ha olyan nagy erővel csapódnak a kemény felületnek. Ezekben az esetekben a legfontosabb, hogy a papírdobozba tett madarat sötét, csendes, nyugodt környezetbe helyezték, ahol megfelelően tudnak pihenni. Elengedés előtt mindenképpen szükséges megbizonyosodni arról, hogy a madárnak nincs maradandó sérülése és teljesen visszatért a koordinációja, csak ezután engedhető el biztonsággal.

A kedvtelésből tartott díszmadarak és papagájok könnyen kirepülhetnek egy nyitva felejtett ablakon vagy röpde nyíláson át. Amennyiben kézzel madárról van szó, van esély arra, hogy akár idegennek is a kezére repül, meg tudja fogni, biztonságba tudja helyezni, de ez azért a ritkább eset. Ilyenkor inkább a papagáj szemmel tartása javasolt, és – mivel rendkívül intelligens és gazdához ragaszkodó állatokról beszélünk – a tulajdonos felkutatása a legfontosabb, vele együtt lényegesen könnyebb a madár befogása is.

Madarak mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- szökésbiztos kartondoboz vagy kisállat szállító használata javasolt, de a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörővel vagy puha ronggyal, törölközővel
- apróbb madarak nagyon törékenyek, óvatos megfogás szükséges
- nappali és éjszakai ragadozó madaraink karmai komoly sérüléseket tudnak okozni, így lábukat feltétlenül rögzíteni szükséges, és kesztyűt vagy rongyot javasolt használni a megfogáshoz
- erősebb csőrű madarak nagyot tudnak csípni, ilyen esetekben is javasolt kesztyű/rongy használata
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

3.2.3.3 Emlősök

Hazánkban nincs olyan őshonos emlős faj, amely kifejezetten életveszélyes lenne az emberre nézve, és fokozott óvintézkedést igényelne a mentése. Ettől függetlenül a nem szakszerű befogáskor sok faj tud kisebb-nagyobb sérüléseket okozni, így érdemes az alább olvasható tanácsokat, tudnivalókat betartani. A mentések során elsődleges szempont az emberek testi épsége, ám arról se feledkezzünk meg, hogy a szakszerűtlen befogás ezekben a védtelen, törékeny állatokban is könnyen kárt tud tenni. Alább fajcsoportok szerinti bontásban olvashatóak a legfontosabb tudnivalók.

Keleti sün

A keleti sün őshonos, védett rovarrevő emlősünk, előfordulása mindenhol gyakori, ennek ellenére egy védett fajról beszélünk. A védetségnek többek között az is az oka, hogy számtalan veszély leselkedik rájuk, így egyedszámuk nagyon gyorsan csökkenhet.

Városi körülmények között a leggyakrabban mentésre szoruló vadon élő állatunk a keleti sün. Sajnos elég gyakran kerülnek bajba, őket egyaránt érheti ragadozó támadás, kerítésen fennakadás, mérgezés vagy éppen gázolás. Meglehetősen jól adaptálódtak a városi környezethez, a fővárosban is szinte mindenhol megtalálhatóak, így könnyen kerülnek a bajba jutott egyedek szem elé. A sünöket az emberek általában szeretik, kedves mesék főszereplői, nincsen negatív asszociáció velük kapcsolatban. A sérült vagy elárvult sünik mentése mellett érdemes néhány szóban azt is megemlíteni, hogyan lehet segíteni az életüket. Mivel kertünk gyakori vendégei vagy éppen lakói, kitehetünk fából készült sün házakat alvó, illetve teledőhelyeknek, és finom ennivalóval is kedveskedhetünk nekik. Imádják a lisztkezacot, a gyászbogár lárvát, de nem utasítják vissza a nedves macskatápot vagy az almát sem. Amit viszont nem kaphatnak, az a tej, mert hasmenést okoz náluk.

Az őszi kerti munkák során nem szerencsés az avar nagy kupacba történő összehordása, majd annak elégetése, ugyanis az ilyen rakások nagyszerű búvóhelyet kínálnak a sünök számára, akik így könnyen bent éghetnek.

A sünökkel kapcsolatban van néhány fontos tudnivaló, amelyeket érdemes megjegyezni, és amelyeket – a médiának köszönhetően – egyre többen tudnak és követnek is.

Keleti sünök mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- ősszel a 450 gramm testsúly alatti állatokat nem javasolt szabadon engedni, mert kisebb eséllyel lesz elég tartalékuk a téli időszakra⁶
- éjszakai életmódot folytató állatok, nappali mozgásuk nem normális, ebben az esetben vagy sérültek, vagy nem találnak elegendő ételmet és éheznek
- szaporodási időszakban (május-augusztus között) nőstény sün begyűjtése csak indokolt esetben történjen, mert könnyen lehet, hogy valahol várják a kölykei
- mentéskor szökésbiztos kartondoboz vagy kisállat szállító használata javasolt, de a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülkövel vagy puha ronggyal, törölközővel
- kesztyű vagy rongy használata javasolt a tüskék miatt
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

Az elárvult sün kölykök felnevelése nem egyszerű feladat, mert a prémium minőségű macska tejpotlót sem tudják jól emészteni, könnyen okozhat hasmenést és kiszáradás következtében halált is. Mindenképp érdemes szakemberre bízni a nevelésüket, hogy probléma esetén minél hamarabb legyen segítség.

A sünökben rendkívül sok parazita található, mert tüskés hátuk miatt nem tudják „bolházni” magukat. Sajnos a tava-

szi-nyári időszakban a legyek is könnyen és gyorsan beköpi őket, mert nem tudják magukról hatékonyan elzavarni azokat. A légylárvákkal borított sebek nagyon csúnya látványt nyújtanak, ám a sünik megfelelő állatorvosi ellátás mellett elképesztő sérülésekből tudnak meggyógyulni. A külső paraziták mellett gyakoriak a belső élősködők is, különös tekintettel a tüdőférgességre. Amennyiben köhögő, hörgő sünit látunk, begyűjtése és állatorvosi ellátása mindenképpen indokolt, mert az idült tüdőférgesség a tüdő állományában visszafordíthatatlan elváltozásokat okozhat, amely hosszabb távon az élettel összeegyeztethetetlen.

Napjainkban egyre többen tartanak kedvtelésből tartott kisállatként otthon afrikai fehérhasú törpesünt. Ez a faj hazánkban a hideg téli időszakban nem marad életben, így a megunt és kidobott egyedek mielőbbi biztonságba helyezése életmentésnek számít.

Denevérek:

Hazánkban 28 denevérfaj él, mind védett vagy fokozottan védett státuszú.⁷ Mentésükre egész évben szükség lehet, mert bár téli álmot alvó állatokról beszélünk, a hideg téli időszakban is néhány hetente kirepülnek az alvóhelyükről egy-egy „egészségügyi körre”. A denevérektől sokan tartanak, több hamis legenda is kering róluk a köztudatban, ilyenek például a „hajba akaszkodás” vagy a „vérszívás”. Az előbbinek semmi valóságalapja nincsen, az utóbbival kapcsolatban pedig azt kell tudni, hogy Európában nem élnek vérszívó denevér fajok, így mentésük során ilyesmitől sem kell tartani. Egy másik gyakran felmerülő téma a veszettség vírus hordozás. Ezek az állatok valóban lehetnek tünetmentes hordozói a betegségnek, ennek a valószínűsége azonban extrém alacsony, csak a média szokta felkapni ezeket a ritka eseteket. Ennek ellenére megfogásukat ezért javasoljuk minden esetben kesztyűben. A denevérek éjszakai életmódot folytató állatok, nappal pincékben, padlásokon, fákban, panelházak réseiben és barlangokban alszanak. A legyengült, sérült állatokat általában a földön fekvő szökevényekben, illetve macskákban is gyakran esnek áldozatául.

Denevérek mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- mentéskor szökésbiztos kartondoboz használata javasolt, de a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell (a denevérek testalkatukból adódóan egészen keskeny réseken is át tudják préselni magukat, erre figyelemmel kell lenni a megfelelő szállítóeszköz kiválasztásakor)
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülkövel vagy puha ronggyal, törölközővel
- kesztyű használata szükséges befogáskor
- itatás cseppenként pipetta vagy fecskendő segítségével
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

Az elárvult denevér kölykök nevelése komoly kihívás elé állítja még a szakembereket is. A tejpotlós időszakot követően át kell állítani őket szilárd táplálékra, és ez az átmeneti időszak nagyon nehéz, nehezen fogadják el és tolerálják a takarmány váltást.

Rágcsálók:

A vadon élő hazai rágcsáló fajok közül a vörös mókus, a nagy pele és a mogyorós pele szorul a leggyakrabban mentésre, emellett persze az apróbb egerek, pockok is sokszor bajba kerülnek. A pele fajok esetében általában elárvult kölyköket találnak, mókusoknál a kölykök mellett sok sérült állat is segítségre szorulhat. Az apróbb mókuskölykök nagyobb vihar esetén sokszor kiesnek a fészekből, ragadozók is előszeretettel bántják őket, emellett a fiatal, de már fészekhagyó egyedek könnyen leesnek a fáról ugrás gyakorlás közben, amelynek során komolyabb koponya sérüléseket szenvedhetnek.

A kedvtelésből tartott rágcsálók közül sajnos egyre gyakrabban találnak utcán egereket, patkányokat vagy éppen tengerimalacokat. Őket általában lényegesen könnyebb befogni, mint vadon élő rokonaikat, hiszen háziasítottak, kevésbé félnek az embertől, ám a stresszhelyzet belőlük is pánikreakciót válthat ki. A tengerimalacok rendkívül szelíd

6 Les Stocker (2005) Practical wildlife care (2nd ed). Blackwell, Oxford

7 Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (2023) A denevérek megítélése hazánkban. <https://www.mme.hu/deneverek-megitelese-hazankban> Accessed 11 Sep 2023

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

állatok, és csak a legkritkább esetben harapnak. Testalkatukból adódóan nem igazán hajlékonyak, így harapás céljából hátra nyúlni sem nagyon tudnak. Az egerek és patkányok intelligens, kedves kis rágcsálók, ám rendkívül fürgék, így nem minden esetben olyan könnyű megfogni őket. Általában több ember összehangolt munkája szükséges a befogáshoz, és az állat félelemben akár haraphat is, így kesztyű használata javasolt.

Rágcsálók mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- mentéskor szökésbiztos kartondoboz vagy kisállat szállító használata javasolt; a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell, és figyelemmel kell lenni arra is, hogy rágcsálókról van szó, akik pillanatok alatt lyukat tudnak rágni egy kartondobozra
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülővel vagy puha ronggyal, törölközővel
- kesztyű használata szükséges befogáskor, mert a felnőtt mókusok nagyot haraphatnak
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

Nyulak:

Hazánkban két nyúlfaj őshonos, a mezei nyúl és az üregi nyúl. Elterjedtségükéből és életmódjukból adódóan üregi nyulakkal ritkán találkozunk az emberek, még ritkább esetben szorulnak mentésre. A mezei nyulak utódneveléséről tudni kell néhány dolgot ahhoz, hogy a mentés szükségessége elbírálható legyen. Ezek a csöppségek nyitott szemmel, szőrösen jönnek a világra, néhány óra elteltével koordinált, önálló mozgásra képesek. Fészkük a földön található, anyjuk naponta egyszer, a hajnali órákban szoptatja őket, ekkor keresi fel a fészket is. ⁸ A kicsik néhány napos korukban el kezdenek mászkálni és egyre távolabb merészkednek a fészektől. Ilyenkor sokszor kerülnek emberek elé, akik lelkesen összeszedgetik őket azt gondolva, hogy segítségre szorulnak, pedig ez a legtöbb esetben nincs így. Természetesen, ha a kicsi forgalmas út közepén található, kutya vagy macska szájából szedték ki, esetleg mezőgazdasági vagy kerti munkálatok közben az anya életét vesztette, a kis nyuszi mentésre szorul. A mezei nyúl nem védett állat, így az állatkertek nem veszik át őket, inkább a vadmentéssel foglalkozó civil szervezetek sietnek a segítségükre. A süldő vagy felnőtt mezei nyulakat gyakran érik autóbalesetek, amelyeket néha túlélnek, ám a legtöbbször vékony és hosszú lábaik eltörnek vagy ficamodnak. Egy rendkívül stressz érzékeny fajról beszélünk, így sajnos hiába az állatorvosi ellátás és a műtét, nem szoktak felépülni az ilyen jellegű traumás sérülésekből.

A kedvtelésből tartott házi- és törpenyulakkal kapcsolatban is sajnos ugyanaz mondható el, amely a rágcsálókról. Egyre több a megunt, kidobott nyuszi, és ez a tendencia a húsvéti időszakban sajnos egyértelműen növekszik. A nyulak rendkívül gyorsan tudnak szaladni, így befogásuk általában több embert kíván. Egy szélesebb lepedő jó szolgálatot tehet, bekerítéssel lehet őket begyűjteni. Mivel a háziasított egyedek is nagyon stresszérzékenyek, így erre oda kell figyelni.

Nyulak mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- mentéskor szökésbiztos kartondoboz vagy kisállat szállító használata javasolt; a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülővel vagy puha ronggyal, törölközővel
- rendkívül stressz érzékeny faj, így a befogáshoz szemtakarás és törölközővel történő körbetekerés javasolt
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

Kisragadozók:

Kisragadozóink közül leggyakrabban a vörös rókák és a nyestek kerülnek bajba, rajtuk kívül azonban találkozhatunk még mentésre szoruló molnárgörénnyel, erdei görénnyel, nyusztal, menyéttel, sakállal, borzzal, vidrával is. A nyestek és a rókák egyre inkább megtalálhatóak a településeken, a városi környezethez rendkívül jól alkalmazkodtak, urbanizálódtak. Sajnos mindkét fajjal kapcsolatban sok az előítélet, nem túl népszerűek, pedig a biológiai rágcsálóirtásban kiemelkedő szerepük van.

A róka kotorékban hozza világra kölykeit, amelyek csak akkor hagyják el a védelmet jelentő fészket, amikor már nyitva van a szemük és koordinált mozgásra képesek. Sajnos azonban a mezőgazdasági munkák során évről-évre egyre több kotorék semmisül meg, ezekben az esetekben pedig a kicsik mentésre szorulnak és kézzel kell felnevelni őket. Elütött felnőtt rókákat gyakran lehet látni forgalmasabb országutakon, a szerencsésebb egyedek túlélhetik a gépjárművel való találkozást, ilyenkor őket be kell fogni.

Érdekességként megemlítenénk itt egy saját megfigyelést, amelyről tudományos leírást nem olvastunk, ugyanakkor minden évben több ilyen esettel találkozunk. A fiatal, pár hónapos, de már önálló életet élő nyestek nehezebben találnak maguknak táplálékot, könnyebben kimerülnek, elfáradnak és megéheznek. Ilyenkor kifejezetten keresik az ember társaságát, kirándulók, futók után szaladnak, megállnak a lábuknál és ártatlan tekintettel néznek fel rájuk. A megtalálók simán fel tudják venni őket, nem harapnak, nem kapálóznak, teljesen úgy viselkednek, mint egy háziállat. Az első néhány esetben azt gondoltuk, hogy kézzel nevelt, majd szabadon engedett egyedekről van szó, de olyan gyakori „forgatókönyv” ez, hogy mostanra biztosak vagyunk benne, hogy ez életkori és faji sajátosság.

A kedvtelésből tartott kisragadozók közül a legnagyobb népszerűségnek a vadászgörények örvendenek. Általában szándékos állatelhagyás áldozatai, ritkábban azonban meg is szökhetnek. A jól szocializált vadászgörények kedves, játékos állatok, ám akikkel nem foglalkoznak eleget könnyen harapós, durva állatokká válhatnak, ezért befogás esetén mindenképp kesztyű vagy rongy szükséges.

A vadászgörényeket nagyon gyakran keverik össze nyestekkel, menyétekkel vagy éppen vadgörényekkel. A segítségnyújtás lépései a pontos fajhatározástól függetlenül hasonlóak, ám a beazonosításra minél hamarabb szükség van, hogy az állat megfelelő, hozzáértő szervezethez kerülhessen.

Kisragadozók mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- mentéskor szökésbiztos kartondoboz vagy kisállat szállító használata javasolt, de a megfelelő szellőzésről minden esetben gondoskodni kell
- a doboz alját érdemes kibélelni papírtörülővel vagy puha ronggyal, törölközővel
- kölykök nem harapnak, őket egyszerűen meg lehet fogni egy rongy vagy törölköző segítségével
- felnőtt borz, róka, nyest, nyuszt és görény fajok esetében a kutyák mentésekor használt befogóbotra vagy hálóra szükség lehet, emellett vastag kesztyű használata is javasolt
- a borz, a róka és a vidra kifejezetten nagyot harap és komolyabb sérüléseket tudnak okozni, így az ő esetükben fokozott elővigyázatosság javasolt, befogásukat érdemes inkább szakemberre bízni, kiérkezésükig pedig csak szemmel tartani az állatot, esetleg egy láda vagy doboz ráborításával helyben tartani
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

Nagyvad fajok

Hazánkban élő nagyvad fajok a gímszarvas, a dámszarvas, az őz, a muflon és a vaddisznó. Mind az öt vadászható. Az előbb említett állatok közül az őzekhez kérnek leggyakrabban segítséget. Az őzek egyedszáma az elmúlt években folyamatosan nő, és sajnálatos módon gyakran esnek áldozatul a forgalmas utakon közlekedő autóknak. Kisebb ütközések esetén az őz tovább szalad az erdőbe, ahol néhány órás pihenéssel kiheveri a sokkot és életben marad. Nagyobb erejű ütközéskor az állat vagy szörnyethal, vagy ott marad az út szélén, esetleg elfut pár méterrel arrébb és ott összeesik. Sajnálatos módon Magyarországon jelenleg nincs olyan őz- és szarvasmentéssel foglalkozó szervezet, amely tudná fogadni az ilyen politraumatizált állatokat, így a leghumánusabb megoldás a kegyes halál gyakorlása. Fontos azonban megemlíteni, hogy más nyugat-európai országban létezik őz- és szarvasmentés, amely nem csak a borjakra és gidákra korlátozódik.

Előfordulhat olyan is, hogy egy őz az agancsával kerítésbe akad. Ilyenkor megfelelő körültekintéssel és óvintézkedések betartásával lehet neki segíteni, ám arra mindig figyelni kell, hogy az őz agancsa komoly sérüléseket okozhat, és ezeknek a felnőtt, kifejlett állatoknak elképesztő erejük van. Mindig tartsuk szem előtt az emberek testi épségét! Minden évben tavasszal több tucat árvának hitt őzgida kerül vadmentéssel foglalkozó szervezetek gondozásába.

8 Les Stocker (2005) Practical wildlife care (2nd ed). Blackwell, Oxford

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

Ezek az állatok az esetek jelentős részében nem szorulnának mentésre, nem árvák, csupán az emberi tudatlanság áldozatai. Az őzek utódneveléséről azt kell tudni, hogy a suta veszély esetén egy magasabb füves vagy bokros részen „elfekteti” a kicsinyét, ő pedig elhagyja a területet és keres egy védett helyet. Ilyen esetekben kerülhetnek szem elé a gidák, akiket a laikus könnyen elárvultnak hihet, pedig valójában nagyon is ott van belátható távolságban valahol az anyaállat. A kézbe vett, hazavitt és otthon több napig nevelgetett őzgidá már nem helyezhető vissza az anyja mellé a természetbe. A későbbiekben, a felnőtté válást követően az őzbak szabadon engedése pedig kifejezetten aggályos, mert komoly veszélyt jelenthet az emberre.

Az őzgidák mezőgazdasági munkálatok során gyakran megsérülnek, ilyenkor minden esetben azonnali állatorvosi ellátásra van szükségük. A kicsik még nagyon gyámoltalanok, egy nagyobb ládába vagy dobozba helyezve könnyen szállíthatók.

Nagyvadak mentésével kapcsolatos tudnivalók:

- őzgidá, szarvasborjú vagy vadmalac csak akkor legyen felemelve a földről, ha megbizonyosodtunk arról, hogy árva és emberi beavatkozás nélkül nincs esélye az életben maradásra
- kölykök szállítása egyszerű papírdoboz vagy kisállat szállító segítségével megoldható
- a kölyköknél nincs még agresszív viselkedés, nem fognak rúgni vagy harapni, könnyen megfoghatók
- a felnőtt állatok az emberek testi épségére veszélyesek, így ezt szem előtt tartva kell a mentést véghez vinni
- mellékletben található egy táblázat az általunk ismert vad- és egzotikus állatok mentőhelyeiről a teljesség igénye nélkül (1. Melléklet)

4. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Ez a fejezet egy hatalmas és átfogó témát ölel fel. Nagyon fontos, hogy egy sérült, bajbajutott állatnak időben érkezzen segítség, ugyanakkor ne avatkozzunk bele a természet rendjébe és a vadvilág életébe akkor, amikor erre semmi szükség nincs. Sokan azt gondolják, hogy az állatmentéshez nem kell különösebb tudás vagy tapasztalat, és bárki képes rá, pedig ez nem igaz. Jól, a szakma szabályainak megfelelően segíteni az állatoknak egyáltalán nem egyszerű feladat. Amennyiben betartjuk a fejezetben leírt sorrendet egy-egy mentés alkalmával, és megfelelő szakembertől kérünk segítséget és iránymutatást, számtalan állat életén segíthetünk.

Tartsuk szem előtt a szakmaiságot, a saját és mások testi épségét és az itt tanultakat, a bajba jutott állatok pedig nagyon hálásak lesznek ezért!

Felhasznált jogforrások

1996. évi LIII. törvény a természet védelméről

1998. évi XXVIII. törvény az állatok védelméről és kíméletéről

785/2021. (XII. 27.) kormányrendelet a kóbor állat befogásával, tulajdonjogának átruházásával és elhelyezésével kapcsolatos feladatok ellátásának részletes szabályairól

1996. évi LV: törvény a vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

1. Melléklet: Nemzeti parkok, természetvédelmi mentőközpontok, állatvédelmi civil szervezetek részleges listája

Név	Telefonszám	E-mail cím
Nemzeti Parkok		
Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság	+36-48/506-000	info.anp@t-online.hu
Balaton-felvidéki Nemzeti Park Igazgatóság	+36-87/555-291	bfnp@bfnp.kvvm.hu
Bükki Nemzeti Park Igazgatóság	+36-36/411-581	titkarsag@bnpi.hu
Duna-Dráva Nemzeti Park Igazgatóság	+36-72/517-200	dunadrava@ddnp.kvvm.hu
Duna-Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság	+36-1/391-4610	dinpi@dinpi.hu
Fertő-Hanság Nemzeti Park Igazgatóság	+36-30/166-0950	info@fhnp.hu
Hortobágyi Nemzeti Park Igazgatóság	+36-52/529-920	hnp@hnp.hu
Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóság	+36-76/482-611	titkarsag@knp.hu
Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság	+36-66/313-855	kmnp@kmnp.hu
Őrségi Nemzeti Park Igazgatóság	+36-94/548-036	orseginp@onp.kvvm.hu
Állatkertek		
Fővárosi Állat- és Növénykert	+36-1/273-4900	info@zoobudapest.hu
Veresegyházi Medveotthon	+36-20/593-8113	info@medveotthon.hu
Szentendrei Kisállatkert	+36-30/625-7899	szentendrezoo@gmail.com
Xantus János Állatkert	+36-96/618-367	zoogyor@zoogyor.com
Kecskeméti Vadaspark	+36-76/320-121	info@zookecskemet.hu
Petesmalmi Vidrapark	+36-30/474-2491	vidrapark@stvsz.com
Szegedi Vadaspark	+36-62/542-530	info@zoo.szeged.hu
Nyíregyházi Állatpark Nonprofit Kft.	+36-42/479-702	info@sostozoo.hu
Debreceni Állat- és Növénykert	+36-52/310-065	info@zoodebrecen.hu
Miskolci Állatkert és Kultúrpark	+36-46/332-121	info@miskolczoo.hu
Gyöngyösi Állatkert	+36-37/503-035	info@gyongyos-zoo.hu
Jászberényi Állat- és Növénykert	+36-57/415-010	jaszoo@pr.hu
Tiszta-tavi Ökocentrum	+36-36/553-033	info@ttoc.hu
Hortobágyi Madárpark - Madárkórház Alapítvány	+36-30/535-6484	info@madarpark.hu
Pécsi Állatkert és Akvárium-Terrárium Közhasznú Nonprofit Kft.	+36-72/313-788	info@pecszoo.hu

Név	Telefonszám	E-mail cím
Vadon élő állatok mentésével foglalkozó civil szervezetek		
Tüskevár Vad- és Egzotikus Állatvédő Alapítvány	+36-30/832-0626	tuskevarallatvedoalapitvany@gmail.com
Sóstó Vadvédelmi Központ	+36-70/526-2793	vadvedelem@varosgondnoksag.hu
Vadmadárkórház Természetvédelmi Alapítvány	+36-30/992-4876	vadmadarkorhaz@gmail.com
Teknős Park	+36-30/264-3942	teknospark@gmail.com
Baranya Természeti Értékeiért Alapítvány Mentőközpontja	+36-20/334-4608	baranyamadar@hu.inter.net
Misina Természet- és Állatvédő Egyesület	+36-72/337-035	misina@t-online.hu
Alsódobozai Hernádmenti Természetvédelmi Kulturális és Sport Egyesület Mentőközpontja	+36-30/998-2178	alsodobszaegyesulet@gmail.com
Sajóhídvégi Átmeneti Madármenhely	+36-30/998-2178	
Mályi Természetvédelmi Egyesület	+36-30/689-2727	info@mteweb.hu
Fehér Holló Vadmentő Alapítvány és Természetvédelmi Mentőközpont	+36-70/941-2629	nemeth.jozsef18@gmail.com
Állatmentő Szolgálat Alapítvány	+36-20/263-5198	info@allatmentoszolgalat.com
Rókales Alapítvány	+36-30/768-8620	rokamentes@gmail.com
Sündörgők Állatmentő és Állatvédő Egyesület		oszfok6@gmail.com
Sünbarát Alapítvány		info@sunbarat.hu
Oriolus Vad- és Madármentő Alapítvány		drilla.mate@gmail.com
Tollas Barát Madármentés	+36-30/623-4695	-
Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület		mme@mme.hu
Egzotikus állatok mentésével foglalkozó civil szervezetek		
Tüskevár Vad- és Egzotikus Állatvédő Alapítvány	+36-30/832-0626	tuskevarallatvedoalapitvany@gmail.com
Első Nyúlmentő Alapítvány	+36-20/337-2537	nyulmentes@gmail.com
Együtt a Kisállatokért Alapítvány		info@ragcsalomentes.hu
Magyar Tengerimalac Védő Közhasznú Egyesület	+36-70/456-5344	info@tengerimalacok.hu
Magyar Vadászgörény Klub	+36-70/555-0707	mvk.menhely@gmail.com
Papagájvilág Alapítvány	+36-30/683-3386	info@papagajvilag.hu
Teknős Park	+36-30/264-3942	teknospark@gmail.com

Hogyan kell sérült, elhagyott állatnak segíteni?

Név	Telefonszám	E-mail cím
WeFeNn	+36-30/496-2889	wefennfoundation@gmail.com
Malacvédő Alapítvány	+36-30/776-9284	malacvedoalapitvany@gmail.com
Miskolci Makogók	+36-70/533-6762	egyesulet@miskolcimakogo.hu
Oriolus Vad- és Madármentő Alapítvány		drilla.mate@gmail.com
Lovak és gazdasági haszonállatok mentésével foglalkozó civil szervezetek		
Noé Állatotthon Alapítvány	+36-30/221-1299	info@noeallatotthon.hu
Gut Aiderbichl Szépalma		szepalma@gut-aiderbichl.com
Bottyán Equus Hungária Közhasznú Alapítvány	+36-20/942-1901	info@bottyanequus.hu
Tordaszoo Állatmentő Farm Alapítvány	+36-30/961-4645	info@tordaszoo.hu
Országos Állatvédőrség Alapítvány	+36-70/621-1539	info@orszagosallatvedorseg.hu

KÖZÖS ÜGYÜNK
AZ ÁLLATVÉDELEM
ALAPÍTVÁNY